

профілактичних заходів, які сприятимуть можливості сучасних методів дослідження, виділенню великої групи факторів ризику розвитку хвороб, що дозволить запобігти їх розвитку та бути необхідним для його збереження. Ось чому просвітній роботі надається великого значення на кафедрі соціальної медицини.

Високий професіоналізм і творче доволіття лікаря мають, безумовно, базуватися на міцному здоров'ї. Тільки здорова розумово і фізично людина, психічно стійка здатна перебороти професійні труднощі.

У сучасних ринкових умовах постає потреба підготовки лікаря з економічних проблем, тобто лікарі мають розглядати свою діяльність не тільки з професійного, а й з економічного боку.

У професійній підготовці лікаря ми часто не враховуємо особисті особливості людини, але вони впливають на вибір професії, є сприятливим фоном і ґрунтом. Професійна діяльність розвиває риси характеру й особисті особливості, властиві цій професії. Споконвічні схильності відіграють важливу роль у виборі професії - вони можуть усвідомлюватися їх власником, приймаючись як бажані та викликати почуття гордості, бажання допомагати людям. У момент навчання формується професійна картина світу, ставлення до себе, оточення і до життя в цілому. Будь-яка професія викликає професійну деформацію, яка особисто пов'язана з роботою лікаря-психіатра, невролога, терапевта. Під впливом позитивної професійної деформації особистість людини перетворюється, вона здобуває безліч комунікативних навичок, починає краще розуміти себе.

Список використаної літератури

1. Міцність знань студентів – невід'ємна умова успішності подальшої професійної діяльності / М. І. Тарапата, П. Я. Кравцов, Б. Г. Попов [та ін.] // Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів : досвід, проблеми та перспективи: матеріали наук.-практ. конф. – Харків, 2004. – С. 147–148.
2. Неловкіна Берналь О.А. Соціально-професійна підготовка сучасного лікаря: американський та європейський підходи / О.А. Неловкіна Берналь // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С. 101–106.
3. Медична освіта у світі та в Україні / Ю. В. Поляченко [та ін.]. – К. : Книга плюс, 2005. – 384 с.
4. Радомська Л. А. Українська система вищої освіти : переваги й недоліки Болонського процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : [http:// conf.vstu.vinnica.ua/humed/2010/txt/Radomska_Stadniiy.php](http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2010/txt/Radomska_Stadniiy.php).

ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДУ «РІВНИЙ - РІВНОМУ» В САНІТАРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІЙ РОБОТІ СЕРЕД МОЛОДІ ТА ПІДЛІТКІВ УЧАСНИКАМИ СТУДЕНТСЬКОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО ЗАГОНУ

Голованова І.А., Ляхова Н.О., Бєлікова І.В., Лисак В.П.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

У статті описується методичний підхід «рівний - рівному». Обґрунтовується доцільність застосування цього методу при проведенні санітарно-просвітницької роботи серед студентської молоді й учнів старших класів загальноосвітніх шкіл м. Полтави.

Ключові слова: санітарно-просвітницька робота, «рівний - рівному», здоровий спосіб життя.

Нині дуже гостро постало питання розробки й впровадження конкретних дій економічного, правового, просвітницького і виховного характеру, спрямованих на поліпшення стану здоров'я підлітків та молоді. Одним з ефективних шляхів вирішення цього завдання є створення умов для формування здорового способу життя в підлітків та молоді через сприйняття ними ідеалів і норм здорового життя, усвідомлення цінностей здоров'я, розуміння важливості здорового способу життя та формування індивідуальної поведінки кожного на цих принципах, що запобігають курінню, вживанню наркотиків, ризикам зараження ВІЛ-інфекцією чи венеричними хворобами.

Культивування здорового способу життя – багатогранний процес, який вимагає спільних зусиль якомога більшої кількості людей, різних фахівців, організацій і насамперед – самої молоді.

На виконання Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні «Молодь за здоровий спосіб життя» і як захід для поліпшення роботи з патріотичного, правового, морального, екологічного виховання дітей і молоді, формування в них моральних цінностей, соціальної активності, утвердження здорового способу життя на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я з біостатистикою та медичним правознавством у грудні 2012 року було створено студентський волонтерський загін «Студентська молодь за здоровий спосіб життя» із числа студентів 5 курсу медичного факультету.

За майже три роки діяльності волонтерський загін провів багато різноманітних заходів, але провідним напрямом діяльності залишається санітарно-просвітницька робота серед молоді міста, зокрема серед студентів вищих навчальних закладів. Для здійснення санітарно-просвітницької діяльності серед студентів та учнів старших класів застосовується метод навчання «рівний - рівному». Він масимально ефективний, адже думка однолітків набагато більше значить для молодого людини, ніж думка "дорослих повчальників".

Принцип «рівний навчає рівного» (*peer-to-peer education*) – це принцип, за якого значима інформація передається через довіре спілкування на рівних підготовлених волонтерів з однолітками. Формат передачі інформації може бути у вигляді навчальних занять, семінарів, акцій, бесід, тренінгів тощо. Однолітком є член певної групи однакового віку з іншими членами цієї групи. А рівний – це людина, яка належить до тієї ж групи за тими чи іншими ознаками (вік, стан здоров'я, освіта, соціальний статус, релігія, вид діяльності та ін.). Навчання методом "рівний – рівному" передбачає вплив членів певної групи на інших членів тієї ж групи з метою домогтися зміни поведінки останніх. Як стратегія зміни поведінки, метод має у своїй основі кілька відомих поведінкових теорій.

Соціально-когнітивна теорія (Social Learning Theory) стверджує, що люди навчаються безпосередньо на особистому досвіді, а також наслідуючи поведінку інших (значущих для них людей) – А. Бандура, 1986.

Теорія раціонального дії (The Theory of Reasoned Action) стверджує, що одним з елементів, які найбільш силь-

но впливають на зміну поведінки, є сприйняття людиною соціальних норм чи установок тих людей, думка яких для нього важлива, – Фішбейн і Айзен, 1975.

Прихильники теорії поширення інновацій (Diffusion of Innovation Theory) заявляють, що певні люди-інноватори з певного соціального кола є провідниками поведінкових змін, поширюючи нові ідеї та установки і впливаючи на норми поведінки певних людей у цій соціальній групі – Роджерс, 1983.

Теорія освіти на основі участі (The Theory of Participatory Education) припускає, що участь особистості у вирішенні проблем, які її безпосередньо стосуються, є необхідною умовою зміни її поведінки. Рівне навчання організоване таким чином, що його учасники в процесі обговорення особистісних чи групових проблем самі приймають рішення, знаходять способи подолання труднощів – Фрейре, 1970.

Навчання за принципом "рівний - рівному" засноване на цих теоріях, тому передусім воно ґрунтується на переконанні, що певні члени конкретної групи "рівних" можуть сприяти зміні поведінки інших членів цієї групи.

Принцип "рівний навчає рівного" використовується в багатьох сферах, наприклад, навчання сексуальної поведінки, репродуктивного здоров'я, планування сім'ї та запобігання абортам, профілактики насильства, ВІЛ-інфекції, нарковживання, навичок раціонального харчування й ін.

Використання принципу «рівний навчає рівного» має такі переваги:

– відбувається ефективний доступ – "рівні" мають фізичний доступ до цільових аудиторій у природному середовищі, не привертаючи при цьому до себе надмірної уваги;

– реалізується поведінкова теорія – люди змінюються не тому, що їм стають доступні наукові дані або докази, а в результаті суджень близьких їм і таких, що користуються їхньою довірою, людей рівного соціального статусу, які змінили свою поведінку, що слугує переконливим прикладом правильності такого рішення;

– відбувається ефективна комунікація – "рівні" здатні встановлювати довірчі взаємини, оскільки володіють актуальним знанням цільової аудиторії і використовують зрозумілу мову й термінологію, а також невербальні засоби спілкування (наприклад, жести), що дозволяють їх співрозмовникам відчувати себе комфортно в процесі обговорення інколи делікатних питань;

– усі заходи проходять інтерактивно, тому використовуються різні методи роботи: бесіди; дискусії; дебати; мовкові штурми; метод аналізу історій і ситуацій; рольові, ділові та комунікативні ігри; творчі конкурси.

Форми і методи, які використовуються в просвітницькому тренінгу, ґрунтуються на активності кожного учасника освітнього процесу, бажанні самостійно приймати рішення, здійснювати вибір, а також на співіснуванні різних точок зору і вільному їх обговоренні.

Одні методи застосовуються для передачі знань, інші – для вимірювання рівня знань учасників або, коли ставимо мету, – вийти за межі традиційних схем мислення, треті – для формування вмінь, відпрацювання навичок.

У широкому розумінні профілактика ставить своєю метою підвищення якості життя, а якість життя визначається змістом поняття «здоров'я». ВООЗ визначає здоров'я як гармонійне поєднання фізичного, психологічного та соціального благополуччя, не обмежуючи це поняття лише відсутністю хвороб або фізичних вад.

Концепція освіти «рівний – рівному» ґрунтується на принциповій програмній тезі про те, що профілактика - це активний поступальний процес створення умов і формування особистих якостей, які підтримують благополуччя.

Залежно від того, на кого спрямована профілактична робота, тобто хто є об'єктом її впливу, виділяють первинну, вторинну і третинну профілактику. У нашому випадку мова йде про первинну профілактику.

Первинна профілактика – це комплекс соціальних, просвітницьких і медико-психологічних заходів, спрямованих на формування навичок здорового способу життя та запобігання можливим негативним діям щодо свого організму (запобігання вживанню наркотичних речовин і небезпечній статевій поведінці).

Діють різноманітні підходи до організації первинної профілактичної роботи з підлітками і молоддю. Зазвичай називають сім основних підходів (на практиці використовуються різні їх поєднання): надання інформації, емоційне навчання, апеляція до цінностей і знань, виховання протидії, надання альтернативи, вплив соціального середовища й однолітків, зміцнення здоров'я. На сучасному етапі розвитку профілактичної роботи одним із найперспективніших є підхід послаблення факторів ризику і посилення факторів захисту. Цей підхід у літературі має ще назву "модель факторів ризику та захисту".

В основі цієї моделі лежить процес визначення показників (факторів), які впливають на здоров'я людини і вибір нею способу життя, а також робота з цими певними, для певної території, на певний час факторами.

Концепція освіти «рівний – рівному» серед молоді щодо пропагування здорового способу життя спирається на модель факторів ризику та захисту, поєднуючи в собі елементи всіх основних підходів.

Таким чином, застосування в санітарно-просвітницькій роботі методу «рівний рівному» обґрунтоване й ефективне. Необхідно продовжувати та розвивати діяльність волонтерського загону, навчаючи все нових студентів принципам і методам роботи з молоддю та підлітками. Просвітницька робота з метою формування здорового способу життя дуже важлива, але не є роботою моментальної дії. Методологічні принципи просвітницької роботи - це безперервність, адресність, своєчасність, доступність, послідовність. Аби сформувати відповідальну, безпечну поведінку в молоді та підлітків, потрібна планомірна, щоденна, копітка праця різних фахівців і, безперечно, самих підлітків і студентів.

Список використаної літератури

1. Зимівець Н.В. Навчання ровесників ровесниками – інноваційна навчально-виховна технологія / Н.В. Зимівець // Практична психологія та соціальна робота. –2001.- № 4.
2. Оржеховська В.М. Концепція освіти «рівний-рівному» щодо здорового способу життя серед молоді України / В.М. Оржеховська, О.І. Пилипенко, Л.І. Андрущак. – К.: Міленіум, 2002. – 20 с.
3. Мескон М.Х. Основы менеджмента / Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф.; пер. с англ. – М.: Дело, 2005. – 704 с.
4. Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – М.: Книжный Дом, 2003. –1312 с.